

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt XV. Idem in (a) eodem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

tus Magistratus, qui convivas, ne se nimio vino polluerent, legis symposiaca admonerent, ut ex Platone, & Varrone notat Sava-
rus ad Sidonium lib. 1. epist. 2. verbo Scythorum. Merito ergo in dicto cap. quando, permittitur clericis usque ad tertiam vicem poculum sumere, cum eo numeto etiam viri temperati utantur.

9.
Explicatur
cap. si con-
suetudine 12.
de accusat.

Deinde opponi potest textus in cap. si consti-
terit 12. de accusat. ubi agitur de clerico ebrioso
qui in taberna pernoctavit, & sequenti die præ-
missa dormitione Missam cantavit. Et deciditur,
quod si Ecclesiam in commendam tantum habe-
bat, Episcopus ei perpetuum imponat silentium;
si autem eam in titulum obtinebat, & non constet
eum delictum perpetrasse, ob quod beneficio sit
privandus, Ecclesiam ipsam pacificè retineat. Ex
quo textu expressè constat ob ebrietatem cleri-
cum beneficio privari non posse: Ergo non rectè
in præfenti docetur, clericum vinolentum, nec
monitione præmissa desistentem, beneficio &
officio suspendendum esse. Pro cuius difficulta-
tis solutione dicendum est, suspensionem, de qua
in præfenti, non esse perpetuam, sed temporariam,
ut probat Suarez de censur. disputat. 25. sect. 2.
numer. 8. unde cum in dicto cap. si consuetudine
ageretur de privatione beneficii perpetua, rectè
docetur, quod nisi aliud crimen probatum sit,
ex quo beneficii privatio indicatur, cleri-
cum etsi vinolentum non debere benefi-
cio, quod in titulum possidebat, spoliari.
Alia etiam in ejus textus specie adfuerunt,
quæ in ejus commentario Deo volente expo-
nemus.

10.
Adducitur
textus in
cap. non o-
portet 10.
44. dist.

Sed antequam hinc abeamus, exponendus
est difficilis canon 55. Concil. Laodic. in illis ver-
bis: Non oportet sacros, & clericos ex collatione
convivia peragere, sed nec laicos. Apud Gratianum
autem in cap. non oportet 10. 44. dist. ita legitur:
Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos,
aut etiam laicos Christianos ex symbolis, qua vulgus
comestiva appellat, convivia celebrare. Ubi sive le-
gas, ex collatione, ut in Concilio; sive ex symbolis,
ut apud Gratianum, ex versione Gentiani Her-
berti, semper liquet, non licere clericis, seu laicis
convivia, seu co-
tiones facere. Pro cuius textus
vera expositione sciendum est, quod quam-
vis verbum, collatio, plerunque accipiat pro
ea refectiuncula, quæ à jejunantibus sumi-
tur, cap. quando, 44. dist. late probant Land-
meter. lib. 2. de veteri clerico. cap. 104. Filesa-
cus de Quadragesima, cap. 6. Eftenus lib. 9. dis-
quisit. monast. disquisit. 2. tamen aliquando ac-
cipitur pro collatione ciborum ad convivium,
cum unusquisque confert quod edat, & tunc
idem est collatio ac symbolum. Divus Hiero-
nymus in cap. 23. Proverb. in explicatione illo-
rum verborum: Vacantes potibus, & danius

symbola; symbolum, ait, græcum nomen est,
& interpretatur collatio, cum unusquisque solet
pro sua parte cibos conferre ad vescendum. Hinc
symbolum fidei ita appellatur, quia quilibet ex
Apostolis contulit suam partem: quare collatio,
sive symbolum dicitur. Alphonsus noster in l.
1. tit. 3. part. 1. ibi: El Credo in Deum, que en
latin llaman Symbolum, quiere tanto dexir como
botados; esto es porque cada uno de los Apostoles
dijo su palabra cierta. Unde colligitur, non
impropriè apud Gratianum loco verbi collatione,
ex symbolis, haberi. Etiam apud Græcos dicitur
hæc collatio, Eranos; unde legebat Alciatus
lib. 2. disput. cap. 15. Max pecunia, quasi eranos,
jussu Præfidis sublatæ; & in l. creditur 102. ff. de
solut. sed rectius legitur in Florentinis arosæ,
ut post Cujacium, Cortasium, & Olvaldum
notavit Salmutius ad memorab. Pantrol. tit.
51. His suppositis Glossa in dicto cap. non oportet,
verbo Ex symbolis; & Zonaras in d. can. 55.
docent idem prohiberi in eo textu sacerdotibus ex
collatione convivia celebrare, quia indecens est
de aliena substantia edere, aut bibere, juxta illud
Juvenalis.

... miserum est aliena bibere quadræ.
Sed hæc interpretatio sustineri nequit; nam cre-
di non potest sollicitos fuisse Patres, ne clerici ex
aliena substantia ederent. Quare verius dicen-
dum credo, in eo canone prohiberi convivium
illud, ubi more temulentorum, & ebriorum ho-
minum jocabatur; quod Patres ibi appellant com-
estationes, quæ valde exosa fuerunt omnibus
gentibus. Hebræis videlicet, Ethnicis, & Christianis.
De primis constat ex cap. 25. Deuteron. ibi:
Si genuerit homo filium concumacem, & proter-
vum, qui non audiat matris, aut patris imperium,
& coercitum obedire contempserit, apprehendent
eum, & ducent ad seniores civitatis illius, &
ad portam judicis, dicentque ei: Filius nostrum
iste protervus, & contumax est, monita nostra audi-
re contemnit, comestationibus vacat, & luxuria, at-
que conviviis. De Gentilibus liquet ex Suetonio
in Vuello, qui refert, ipsum epulas divisisse in
jentacula, prandium, cœnas, ac comestationes. Mar-
tial. lib. 12. epigram. 46.

Non Albana tibi sit comestatio tanti,
Nec Capuolina, Pontificumque dapæ.

Apulejo apolog. 1. Habo crimen meum, qua-
si improbi comestatoris. De Christianis idem do-
cent Divus Petrus epist. cap. 4. Divus Paulus ad
Galat. 5. unde à Patribus in d. can. 55 pro-
hibetur ex prædicta collatione, sive symbo-
lis, aut ut compilavit Martinus Brachar.
in cap. non liceat, ead. 44. dist. ex confertis
convivia, sive comestationes facere, quia
exinde ingurgitationes, & ebrietates orie-
bantur.

CAPVT XV.

Idem in (a) eodem.

Clerici officia, vel (b) commercia secularia non exerceant, maxime inhonestis;
mimis, jocularibus, & histrionibus non (c) intendant, & (d) tabernas prout
evi.

evitent, nisi forte causâ necessitatis, in itinere constituti. Ad (e) aleas, & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint; coronam, & tonsuram habeant [f] congruentem, & se in officiis ecclesiasticis, & aliis honestis studiis exerceant diligenter. Clausa deferant de super indumenta, nimia brevitate, vel longitudine. [g] notanda; (h) pannis rubeis, aut (i) aut viridibus, nec non (j) manicis, aut forularibus confutitis, vel rostratis; (k) frænis, sellis, pectoralibus, & calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem habentibus non utantur; cappas (l) manicatas ad divinum officium intra Ecclesiam nulli gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio, & (m) personaribus constituti, nisi iusta causa timoris exegerit habitum (n) transformari. (o) Fibulas omnino non ferant, nec corrigas auri, vel argenti ornatum habentes; sed nec (p) annulos, nisi (q) quibus competat ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico, & Ecclesia super indumentis lineis omnes utantur, nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum (r) monachalem. Pallis distibularis (s) non utantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

NOTÆ.

(a) **[E] Odem.]** Concilio videlicet Lateranensi, cap. 16. ut habetur in quarta collectione, sub hoc tit. cap. 4. & hujus canonis meminerunt Patres Conc. I. Senonensis anno 1527. can. 74. his verbis: Denique juxta Concilium Lateranense panibus rubeis, aut viridibus non utantur; ab utroque abstineant, que in eodem Concilio continentur. Mutasse tamen videntur Patres præsentem constitutionem à Gregorio VIII. qui universis Episcopis ita scribit in cap. 9. hoc tit. in prima collectione: Statuimus, ut clerici clausa deferant indumenta; cappas, siue mantellis rubeis, aut viridibus non utantur, nec zelandos, vel alia sericum pannum eis apponant; annulos non portant manibus, nisi Episcopus fuerit, qui habent hoc ex officio. Coronam & tonsuram habeant congruentem, ludis alearum, & taxillorum prostris, & venatorum occupationem evitent, & se in officiis ecclesiasticis, & aliis hominis studijs exerceant competenter. Si qui autem contra hoc venire presumpserit, per Episcopum suum remoto appellationis obstaculo corrigatur, & immunitatis illius interitus extorreat, qua pro tutela clericorum, & concordia utilitas laicorum voluitur instituta. Viri quoque vestis vestes ab inferiori non habeant parte, & mulieres vestibus sumptuosis, & proprio corporis longitudinem excedentibus amodo non utantur, sed in habitu honesto, & moderato incedant, qui nec lasciviam notet, nec jactantiam vanitatis ostendat. Quisquis vero vir, siue mulier talis fecerit amodo indumenta, & à communiione Domini corporis donec se corrigat, redatur extraneus; & ecclesiasticis non suatur officii interesse, graviores quoque poenam per sacerdotum officium subitari, si nec sic levitatem suam curaverint emendare. Ex quo textu constat, quod licet in præsentem canone nulla poena constituitur, tamen non ideo impune negligi posse à Patribus statuta, cum in eisdem talibus poena indicta sit à Gregorio VIII. in dicto cap. 9.

(b) **[Officia, vel commercia.]** Officia refert Innocentius ad munera publica, ut tabellionis, procuratoris, seu tutoris; commercia vero ad negotia secularia, de quibus late agemus in cap. 1. & 2. ne clerici vel monachi: & nonnulla adduxi in can. 19. Concil. III. Ber. D. D. Gonzalez in Decretal. Tom. III. Pars I.

(c) **[Non intendant.]** Juxta adducta supra in cap. cum decorem 12. hoc titulo.

(d) **[Tabernac.]** Consonant textus in can. 53. Apost. ibi: Si quis clericus in cauponâ comedens deprehensus fuerit, segregetur; & cap. nulli, cap. Clerici, 44. dist. Concil. Afric. sub Bonifacio I. can. 7. Tuonense 3. can. 21. ibi: Sevandam præbyteris firmiter statuimus, ne tabernacis ingrediantur comedendi, bibendive causas: quod si post hæc statuta facere presumpserint, canonica decernimus sententia feriendos. Cabilon. 2. can. 44. Rhemense can. 26. Aquisgran. 1. can. 6. Ratisbon. can. 3. Mogunt. 4. can. 74. Theodolphus Aurelian. ad præbiteros cap. 13. ibi: Observandum vobis est, ut vos ab ebrietate abstinere. Sive plebes subdita abstineant, prædicatis; & neque per tabernacis eas bibendi, aut comedendo. In exceptionibus Egberti Archiepiscopi Eboracensis legitur numer. 18. Ut nullus præbiter edendi, aut bibendi causa gradatur in tabernacis. Atque ita Julianus Apostata epistol. 49. Artasio Gallicæ Pontifici scribit, ut curet, ne Sacerdotes Paganorum in tabernacis bibant.

(e) **[Ad aleas, & taxillos.]** Consonat canon 41. Apost. ibi: Sacerdos aleator, aut involentus, nisi desinat, deponatur. Synodus 6. can. 50. lex ultima, C. de episcop. audiens. Novella 115. cap. 13. quam ita vertit Julianus antecessor: Clericus, nec tabulet, seu aleam ludat, nec focus aleatoris sit, vel aleatoris spectet, neque in quodvisque spectaculum spectandi causa veniat. Canon. 79. Concil. III. Ber. ubi plura congestissimus.

(f) **[Congruentem.]** Nonnulli sub nomine habitus etiam ipsam tonsuram clericalem, siue monasticam latissimâ quadam acceptione complecti voluerunt, ut videre est apud Bedam lib. 5. hist. Angliæ, cap. 40. & in Concil. Folat. 4. can. 40. ita ajunt Patres: Unde oportet pro amputando ab Ecclesia scandalo, ut hoc signum dedecoris auferatur, & sit una tonsura, vel habitus, sicut totius Hispaniæ est usus. Unde rectè in præsentem Patres dum de habitu honestate agunt, de tonsura etiam decernunt, eam congruentem à clericis esse deferendam; quibus consonat Concilium Salzberg. sub Gregorio X. ibi: Exalto perpetuo prohibemus, ne clerici comam nutriant, maxime sacerdotes, qui taliter tondentur, ut pateant

LIBRARY
UNIVERSITÄT
PADERBORN

eis aures. Cateri inferiores clerici non multam in tonsura discrepent ab eisdem; coronam & desuper congruentem habeant. Synodus Ravennat. paulo post celebrata sanxit ut clerici coronam, & tonsuram deferant congruentem Rhotomag. Synodus novem post annos coacta, gravi animadversione plectendos decernit clericos minus congruentem tonsuram deferentis. Quae dicatur tandem tonsura congruens, ex gradu clericali, & regionis more petendum est. Triplicem fuisse olim coronae formam, probant Pennotus lib. 2. hist. canonic. Regul. cap. 29. Saulay in panopl. cleric. su. 1. lib. 3. cap. 2. Ex quibus usitatio est quam describunt Patres Concil. Tolet. 4. can. 41. ibi: Omnes clerici, vel lectores, sicut Levita, & Sacerdotes, de onso superius toto capite, inferius solam circuli coronam relinquunt. Et Concil. Tolet. sub Sixto IV. celebrati, can. 14. ibi: Statuimus ut de cetero praedicti clerici, tam conjugati, quam non conjugati, tonsuram quantitatis unius regali deferant; quae forma ad circumferentiam accedit minori hostia consecranda pro laicorum communionis. Sensim igitur ubi tonsura excreverit, per singulos gradus ordinum, nisi a mensura poterit presbyteralis corona ad magnitudinem hostiae pro sacrificio consecranda proportionabiliter pervenire, ut ut clerici pro distinctione gradus congruentem, proprioque cuiusque gradus convenientem deferant tonsuram, ut expressum fuit in Concilio Toletano à Francisco Jojosa celebrato, ubi verbis: Tonsura sit conspicua, non ea quaedam in omnibus clericis una, sed major sacerdotali, dignitas tribus undequaque à vertice pateat; duobus diaconalis, semidigito subdiaconalis angustior; minorum ordinum omnium sit minima, & digito undique sit distans. Rationem hujus sphaericae attonfionis, diversaeque formae fuscè prosequitur Saulay d. p. 1. Panopl. cleric. lib. 3. per totum.

(g) Non notanda. Id est, ut talos attingat, nam vestis oblonga, venerabilis & propria est virorum sapientum. Elias Cretenfis ad orat. 4. Nazianz. licet in aliis viris longitudo vestimenti improbata sit, tam à Catholicis, quam Gentilibus, ut probat fuscè Theophilus Raynaud. tom. 13. in tract. laus brevitatatis, cap. 9. §. 2. fol. 514. tum quia vestis oblonga, praesertim fluxa, symbolum est vitae voluptariae. Ivo Carnot. serm. de adulter. habit. Impudicus habitus corporis est in viris superflua & inordinata capillatura, vestimentorumque muliebrium affectata similitudo. Nyssenus lib. de vita Moysis: Ad hanc vitam faciendam talaris vestis & effusa, id est, voluptuosa & vitiosa vivendi ratio, quae latissime patet, nimiumque effunditur, impedimento est. Aliud in oblonga veste probum notarum quandoque deprehendo. Sic Clemens Alexand. 2. Pedag. cap. 12. Trahere vestes ad summos usque pedes demissas, valde est arrogans & superbum, quod ambulandi actionem impedit; cum vestis instar verruculi, quae in soli sunt superficie, sordes secum atrahat; ne fractis quidem & evervatis his saltatoribus, qui Cynaducam turpitudinem mutam in scanam transferunt, vestem cum tanto dedecore disfluentem despiciantibus: quibus exquisita vestes, simbriarumque dilationes, & curiosa figurarum numeri, iliberalem ac sordidam

firmatum molliem indicant. Item creditus Proter per lib. 2. de vita contemplativa, cap. 4. in quibusdam factis per tonis illum nævum fugillat, dicens: Taceo de illis qui undante lapsabundis corporis motu, desluentibus in talos vestimentis incedunt, & vagis laterum fluxibus quodammodo fluctuantes, animorum dissolutionem vestigis sinuosa nobilitate nutantibus produunt. Prosequitur Theophilus ubi proxime, & tom. 4. lib. 6. sect. 2. cap. 18. num. 277. Clericorum ergo talaris vestis semper propria fuit. Matthæus Parisius in Henrico III. refert hoc capitulum Concilii Anglicani, ubi praesens textus confirmatur, ibi: Quoniam de habitu clericorum, quoniam clericali videtur, sed potius militaris, grave scandalum laici generant, firmiter statuendo precipimus, ut ad formam, tam de vestibus clericorum, quam de ornamentis eorum, in generali Concilio editam per subtractionem beneficiorum à Episcopis restringantur, ita quod in mensura decens vestes habeant, & cappis clausis utantur in sacris ordinibus constituti, maxime in Ecclesia, & eorum Praelatis suis, & in conventibus clericorum, & ubique in Parochiis suis; qui cum animarum cura Ecclesias susceperunt; & ut possint Episcopi alios melius ad honestatem vestium, consuetudinem, & coronam decentem, & eorum ornamenta idonea conserare, provident ut à sacris clericis commensuralibus haec prius faciant observari, habentibus eos in vestibus, calceariis, frangiis, & sellis, clericali gerentes habitu honestatis. Cujus talaris vestis varias rationes congestit Saulay lib. 3. panopl. cleric. cap. 1. qui ejus usum originem reperit ab Hebraeis, apud quos hujusmodi vestes talares in usu erant. Unde de Josepho legitur Genesis cap. 37. Israel dignebat Joseph super omnes filios suos, secumque ei tunicam polychromam. Ubi Theologi politivi legunt, talarem; nec abs re, nam infra legitur: Nudaverunt enim fratres eius tunicam talari. Hinc zonatum usum apud ipsos, quae adhibebantur, ne inter agendum, aut ambulandum nimium vestis ipsa talaris deflueret, essetque motus, & operationi incommoda; unde Angelum se praebuisse praecinctum, ut Tobiam filium in via comitaretur, refertur cap. 5. Tobiae, ibi: Invenie juvenem splendens stantem, praecinctum & paratum ad ambulandum. Hinc Christus ipse Apostolorum scorum pedes abluturus praecinxit se, Joannis cap. 13. vers. 4. & Angelus educiturus Petrum de carcere Herodis, dixit ei: Praecingere, & circumdare tibi vestimentum tuum. Act. Apost. cap. 12. vers. 8.

(h) Pannus ruber. Consonant Concilium Chalchurcense, can. 4. Canonici vivunt exemplo Orientium, & non in India coloribus, & non veste pretiosa. Narbon. can. 1. Huc regulariter diffusum est, ut nullus clericorum vestimentis purpurea induat, quae ad jactantiam pertinet mundanalem; non ad religiosam dignitatem: ut sicut est de voto in mente, ita & ostendatur in corpore; quia purpura magis laicorum potestate praedita debetur, non religioni. Erat enim olim, praecipue in nostra Hispania, magnus excessus clericorum in delatione vestis purpureae: ut refert Sahabedra in chron. Gothie. cap. 14. fol. 185. Oblivandum tamen est Regali sacerdotis fuisse

fulse etiam purpuram communicatam ab ipsis Imperatoribus, ut probat Saufay lib. 4. *Parapl. cleric. sect. 1. §. 2.* & Romani Pontificis beneficio idem decus sacre purpuree concessum fuit Legatis Apostolicis; & Romanae Ecclesie Cardinalibus, ut probat Saufay ubi supra, cap. 2.

(i) *Viridis.* Consonat Synodus Basileensis, ubi Patres in exhortatione modestie ita ajunt: *Vestimentis utantur prout sacri canones statuerunt; abstinere a coloribus rubris, & viridibus.* Et infra: *Non portent in sellis, frans, aut pectoralibus equorum aurum, vel argentum, aut ornamenta metalli depicta, aut figurata, aut mappas sericas, seu alia ejusmodi superstitiatum; & quod ornamenta equorum sint unius coloris, non rubri, vel viridis, nec calcaribus deauratis utantur.* Facit Concil. Tolet. sub Sixto IV. cap. 6. extat tom. 34. Concil. Regie edit. pag. 37. Salzburgense tempore Gregor. 11. ca. 11.

(j) *Manicis.* Manica hic accipiuntur pro chirothecis, ut in Missali veteri, quem edidit Hugo Menardus post librum Sacrament. D. Gregorii ibi: *Exeat manica, latetque manus.* Ubi ex Leone Hostiensis probat Menardus fol. 362. In Concilio Lateranensi additur, *manis, aut solularibus consuetis, seu rostratis.* Ubi vox, *consuetis*, refertur ad manicas: vox vet. *rostratis*, ad calceos, feu solulares. Consuetitas autem Pontifex appellat manicas, quæ vel partim fimbriis, partim fasciis, veluti quibusdam quasi virgulis, & funiculis hunc holoclericis, aut similibus ornantur, vel quæ diversis ex panniculis, atque discoloribus pictatis confluntur, quæ vestes in Clementina 2. hoc m. dicuntur virgatæ, & partim apud nos, *manicadas, & vordadas.* Rostratos autem solulares dixit Pontifex, vel unico longo rostro protensos, vel lunatos, aut cornutos. Facit Synodus Basl. in prædicta admonitione ad clericos, quæ extat in appendice post sessiones, pag. 555. ibi: *Nallus portet corrigias auri, vel argenti ornatum habentes, vel caligas solutas.* Et in dicta Toletana Synodo, ut. 5. legitur: *Nec virides vestes induere, aut caligas ejusdem coloris, aut solulares albos, vel rubros, niscum nigris de super solularibus duntaxat calceare de cetero præsumant.* Et quia posterioribus his sæculis in Gallia magnus erat excessus clericorum circa indumenta pedum, ut Joannes Gerfon Cancellarius Parisiensis conqueritur his verbis: *Quid est, quod quarundam Ecclesiarum Canonicis calceis rostratis, vestibus accoratis, abjecto clericali habitu militarem assumunt?* Ideo in variis Synodis provincialibus similes excessus reprehensi fuerunt, ut in Synodo Senonensi can. 24. ubi statuitur: *Ne clericis lanatis, seu cornutis, aut nimis fenestratis calceis utantur.* Et in Synodo Narbon celebrata anno 1551. ita cavetur: *Vestis, & caligas gerant integras, non variegatas, nec incisus, quæ laicorum inconstantia, & levitanti, quam clericorum gravitati magis conveniant.* In Synodo Rhemensis celebrata sub Sixto V. sess. 8. sub tit. de clericis, ita legitur: *Peste ecclesiastica, eaque talari de decem utantur omnes clerici, nec sine illa pallium breve, aut longum deferant, aut unquam procedant in publicum; nec crispatis indusis, vel arte scissis calceis, dissolutorum laicorum personas referant.* In Synodo Aquisi anno 1585. ita cavetur: *Caligis non turgidis, neque dissolutis.* D. D. Gonzalez in *Decretal. Tom. III. Pars I.*

calceis quoque non incisus utantur. An tamen prioribus Ecclesie sæculis clerici, & ceteri fideles nudis incederent pedibus, examinat latè Lantdmeter. lib. 1. de veteri clerico, cap. 16. 17. & 18.

(k) *Frans, sellis, pectoribus.* Pertinent hæc ad clericorum equitationem, quam nolunt Ecclesia Patres esse pomposam; nam pectoralia hic intelliguntur equorum. Olim enim oria, & phalera equorum gemmis, tanquam stellulis illuminabantur, nec solum hæ, sed etiam balthei, & equestres sellæ. Virgil. lib. 7. *Aneid.*

Aurea pectoribus demissa monilia pendunt. Gellius lib. 5. cap. 5. ait: *Equitatumque frans, ephippis, monilibus, phaleris præfulgentem.* Idem Macrobius lib. 2. cap. 2. & Salisbar. Polerat. lib. 6. cap. 19. Apulejus de Deo Socrat. *Nec enim in emendis equis, phaleras consideramus, & balthei polmina inspicimus, & ornatissima cervicis divitias contemplamur, si ex argento, & auro, & gemmis monilia, varia gaze dependens; si plura arcus ornamenta capiti, & collo circumiacent, si frena calata, si ephippia fucata, cingula aurata sint, &c.* Claudianus de 4. Consulatu Honorii:

Turbantur phalera spumosis moribus, aurum

Fumat, anhelantes assudant sanguine gemma.

Idem epigr. de phaleris equi Regii.

Dumque auro phalera, gemmis dum frans remittent.

Idem de equo Honorii:

--- Equine superbus

Erecto virides spumis perfunde smaragdus;

Luxurient tumida gemmata monilia collo.

Nebulis auratos iam purpura vestiat barros.

In hanc rem singularis est lex unica, C. nullis lucro in frans equestribus, sellis, & in baltheis margarinas & smaragdos, & hyacinthos apere nec non Novella 81. Leonis Guntherus *Ligur. 4.*

Gemmatosque lupos, & fulvum mysticæ aurum.

(l) *Cappas manicatas.* In Decretis Concilii Eboracensis apud Hobedenum part. posteriori annatum, legitur: *Præcipimus etiam, ut Sacerdotes non cappis manicatis incedant, sed in vestibus suo ordini congruis.* In Synodo Londin. habita anno 1200. legitur: *Clerici omnes habeant habitum clericalem, & consuetam canonicam: Archiepiscopi autem, & in dignitatibus constituti alii, & presbyteri cappis manicatis non utantur; ut emendat Saufay p. 2. *Parapl. lib. 1. §. 10. fol. 487.* Manicæ sunt extremitates vestis, quibus teguntur manus. Virgilius lib. 9. *Aneid.**

Brachia manicæ velant extrema capaces,

Et tunicæ manicæ, & habent redimicula mitra.

Veteres utebantur tunicis eâ formâ, quâ hodie sunt dalmaticæ Diaconorum, & Subdiaconorum, id est, quæ ante pectus integræ sunt sine jugulo, scissæ à lateribus, in quibus manicæ cubitum non excedebant, nec ultra genua extendebantur. Demùm cœperunt tunicas manicatas

hicitas gestare. Divus Augustinus lib. 3. de doctrina christiana, cap. 12. ibi: Sicut iatres, & manicas tunicas habere, apud Romanos veteres flagitium erat, nunc autem honesto loco natis, cum tunicati sunt, non eis habere flagitium est. Quæ vestis dicebatur collobium. Servius ad illud Virgilit 9. Aneid. Tunica manicas, ibi: Tunica vestra habent manicas; quod etiam Cicero vituperat dicens: Manicatis, & iatariis tunicis; nam collobium utebantur antiqui. Quæ totidem verbis refert sanctus Hieronymus in Hebraicis questionibus. Nicetas thesauri orthodoxi lib. 1. cap. 39. Dalmatica, quæ nunc collobia dicuntur, purpuræque præcinctur, induti, phylacteria sua ostendebant, breves nimirum chartulas, quibus inscripta lex erat; quæ illi pretiosius fascis ornatas, atque distinctas, tanquam Judæorum Magistrum deserebant. Plura de collobio congesserunt Valelius in notis ad Marcellinum, fol. 45. Bulengerus lib. 1. opusc. cap. 22. Meursius in Glossario, verbo Collobium. Zerda in advers. cap. 22. fol. 15. In præsentem ergo prohibetur præbyteris cappas manicatas in divinis officis deferre; cum cappis verò propriis Ecclesiæ ministrante Episcopo; ipsum præcedere debent, ut ex veteri ordine Romano probat Vicecomes de ritibus Bapismi volum. 4. lib. 5. cap. 2. per totum.

ii. (m) Personatibus. Personatus quid sit in Ecclesia, expostui in cap. ad auras, de rescriptis.

(n) Transformari. Quem vestium abusum, præcipue indutis vestibus alterius sensus, magno opere legesatores improbarunt. Philo Judæus de fortitudine, ibi: Volui lex virum in vestibus se, ut virum decet, gerere, quem cum die, nocteque circumferat, talis esse debet, ut eum semper decoris, honestatisque admoneat. Sic & mulieres ornans pro dignitate, utat virilem vestem sumere, longè submovens effeminatos viros, tum plus agno viriles feminas. Lex Quintus 23 ff. de auro & argent. ibi: Quod sine vituperatione vir non facit utitur mulieribus. Legem refert Josephus lib. 4. antiquit. illis verbis: Cavete autem maxime in bello, ut neque mulier habitu viri utatur, nec vir stola muliebris. Caput 67. dist. 30. De his transformationibus ita ait D. Hieronymus epist. 8. Alia virili habitu veste mutata erubescunt esse quod nata sunt. Contra naturam, immò ultra naturam est, non exercere quod nata sit. Plura congerit Gentilis in libel. de actoribus fabul. cap. 4. §. 6. & clericos, aut monachos non debere vestes proprias abicere, aliasque deferre, probavi supra in cap. Deus: rectè tamen ajunt Patres in præsentem; nisi iusta causa timoris exegerit, habitum transformari, tunc contingit in specie textus in d. cap. Deus: Inde factum matris Achillis sapius laudatur, quæ cum vestit muliebribus; ut factum fugeret Troicum: commendarunt Ovidius lib. 1. de arte.

Turpe, nisi hoc matris precibus iribusset Achilles,

Veste virum longè dissimulatus erat.

Tertullianus de pallio, ibi: Feras in puero matris sollicitudinem. Statius 1. Achil. unde licitè, tam clerici, quam religiosi, ad Turcarum, similesque provincias profecti pro fide propaganda prædicatione; rectè possunt habitum proprium deferre, & in seculari incedere, ut hodie contingit in Anglia, & Hibernia, cum absque periculo vitæ ibi proprium habitum deferre nequeant.

(o) Fibulas. Fibula magis ad ornamenta quam ad vestes accedunt; l. 25. §. item fibula, ff. de auro & argent. Vincula enim magis sunt, quam gestamina. Plinius lib. 33. cap. 1. ibi: Fibulas, & alia muliebris cultus; fibula utique veteres vestes adstringebant, & subnectebant. Virgilius 1. Aneid.

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Ovidius lib. 8. metamorph.

Rasitis huc summam mordebat fibula vestem.

De his fibulis Juvenal. satyr. 6.

Solvitur his magno comædi fibula;

Si gaudet cantu, nullius fibula durat.

Martialis lib. 7. epigr. 81.

Menophili penem tam grandis fibula vestis,

Ut sit comædis omnibus una satis.

Dum ludat mediis populis spectante palæstrâ,

Delapsa est misero fibula, verpus erat.

Quod epigramma doctè exponit Mercurialis, lib. 1. var. cap. 19. Unde dum in præsentem prohibetur clericis fibulas, & corrigias aut; vel ornamentum habentes deferre, habitus pomposus vix laicis opulentioribus relinquendus interdicitur: notavit P. Faber lib. 1. semestris cap. 16.

(p) Annulos. Immo annulos gestare magno in honore semper fuit, & tam virtus, quam faminis nota ingenuitatis l. etiam, & per tot. tit. Dig. de jur. auro annul. junctis supra congestis in cap. final. de servis non ordin. Et annulorum usum perantiquum esse liquet ex cap. 38. Genesis; ubi refertur Judam Patriarcham annulum gestasse: & cap. 41. vers. 42. refertur de Rege Egypti; Tuli annulum de manu sua; & deus in manus Joseph; & cap. 31. Numeror. 10. Esther, cap. 3. Ista, & cap. 6. Daniel. & apud Lucam de filio prodigo cap. 17. legitur: Dixit pater ad servos suos, Cui profertè stulam primam, & induite illum; & date annulum in manus ejus. Sed inter Christianos fuisse Apostolorum ævo; qui gererent annulos in manu sua; probat insignis locus epistolæ S. Jacobi, cap. 2. vers. 2. ibi: Si intraverit in conventum vestrum vir annulum aureum habens in veste candida, &c. notant Saulay in Panoph. Epist. lib. 3. per tot. Elias Schedius de Dns German. cap. 7. fol. 273. est enim annul præcipuus finis ad signandas tam epistolæ, quam alias legitimas scripturas; legitimus enim lib. 3. Regum; cap. 21. ab Jezabel literas scriptas, & obliatas annulo ejus fuisse. Sic Esther 8. pia illa Regina, cum salutaria edicta pro populo suo duci per provincias à Rege Assuero postulasset: Scribite; inquit Rex; Judæi sicut vobis placet; Regis nomine signantes literas annulo meo. Hæc enim consuetudo erat; ut epistolis; quæ ex Regis nomine mittebantur; & illius annulo signatæ erant; nemo auderet contradicere. Non longè ab hoc alludit more quod proditum memoriæ reperitur Daniel. 6. Allatque est lapis unius; & positus est super os læci; quem signavit Rex annulo suo; & annulis opumatum suorum, ne quid fieret contra Danielelem. Cui fore æquiores, ac benigniores leones, quam homines sperabat. Iterumque cap. 14. Rex claudens ostium; & signans annulo Regis, abierunt. Signatorium hujusmodi annulum mortuus Rex Antiochus fidei Philippo tradidit.

lib. i. Machab. cap. 6. In novo etiam Testamento
velligium extat hujus moris, cap. 27. *Matthai*,
ubi Phariſei accepta à Pilato licentiâ, munie-
runt Christi ſepulchrum, ſignantes lapidem. Et
apud Romanos, alâſque nationes annulos de-
ſerri, præcipuè ad ſignoandum, probavi in cap. 6.
de fide inſtrum. cap. illud, de præſumpt. quâ ratio-
ne negat Paulus annulum inter ornamenta con-
tineri, l. ſignatorius 74 ff. de verb. ſignif. l. argu-
mento ff. de auro & argent. Plura de annulis con-
geſſerunt Kocher in ſacæ hiſt. cont. 2. cap. 12. &
97. Henricus K. dſechius de iure aſſ. annuli. Igi-
tur nulla eſt ratio prohibendi clericis annulos de-
ſerri. Sed reſpondendum eſt, in præſenti prohi-
beri clericis deſerri annulos, quia vita clericalis
gravitas, atque moeſtia cunctos ornatus ex-
ternos huiusmodi reſpuit. Unde cum jam tem-
poribus Innocentiũ III. non ad ſignoandum; ſed
ad ornatum annuli deſerrentur, idcõ inter alios
corpõs ornatus, & externos in præſenti dãmna-
tos, etiã annuõrum geſtationem in clericis Pa-
tres improbarunt.

(q) *Quibus competit ex officio.* ¶ Ut Episcopis
Concil. Tolet. 4. can. 27. ibi: Si Episcopus est, ora-
torium annulum, & baculum coram altari de mani-
bus Episcoporum recipiat. D. Ildorus Hispalensis
lib. 1. de Eccl. offic. cap. 5. Datur annulus propter
ſeruum Pontificaliõs honoris, vel ſignaculum ſecreto-
rum: nam multa ſunt, que carnalium minusque
intelligentium ſenſibus occultantur ſacerdotibus, quiſi
ſub ſignaculo abſcondunt, ne indignis quibusque ſa-
cramenta Dei aperiantur. Author Ordinis Ro-
mani, ubi de Episcopii conſecratione agit, ut
quando datur annulus, ibi: Accipe annulum diſcre-
tionis, & honoris. fidei ſignum, ut que ſignoanda
ſunt, ſignet; & que aperienda ſunt, prædã Innocen-
tius noſter lib. 1. myſter. Miſſæ, cap. 10. ibi:
Novem autem ſunt ornamenta Pontificum ſpecialia
videlicet Caligã, Sandalia, Succinctorium, Tunica,
Dalmatica, Mitra, Chirotheca, Annulus, & Ba-
culus. Rationes huius delationis annuli in Epi-
ſcopo reddiderunt Rupertus Abbas lib. 1. de
divin. offic. cap. 25. ibi: Latius autem ſignificatio
prædicti extenditur annuli, qui dum omni Eccleſiã
ſanam doctrinã, & fidem integram prædicat, ve-
lit oppugnatam annulo ſponſam Chriſto ſubarrhat.
Innoc. PP. III. lib. 1. myſter. Miſſæ, cap. 6. An-
nulus eſt fidei ſacramentum, in quo Chriſtus ſpon-
ſam ſanam Eccleſiam ſubarrhat, ut ipſa
de ſe dicere valeat: Annulo ſuo ſubarrhavit me
Dominus meus, id eſt, Chriſtus, cuius cuſtodes, &
pedagogi ſunt Episcopos; & Prælati, annulum pro
ſigno ſerentes in teſtimonio. Quas latè illuſtrant
Saulay in Paſepl. Epiſc. lib. 5. ex cap. 1. Vicecom-
tes de ritibus Miſſæ, volum. 4. lib. 3. cap. 38. ubi
de materia; & forma ipſius annuli, ejuſque
myſticis rationibus latè agunt. Abbatibus etiam,
quibus juſ Pontificalium conceſſum eſt; licet
annulos deſerri: quod tamen non admittebat
D. Bernardus, ut ipſe teſtatur in epiſt. ad Hen-
ricum Senonenſem Archiepiſcopum; ibi: Verum
apèrre indicant quidam horum, quid cogitent, dum
multo labore, ac præſidio Apoſtolicis adeptis prævule-
gis per ipſa ſibi evadant inſignia Pontificalia,
utentur & ipſi mox Pontificum mitrã, annulo, atque
ſandalis. Sanè ſi attendatur rerum dignitas, hanè
monachi abhorret profeſſio; ſi miſterium, ſois li-
quet congruere Pontificibus. Et ibidem paulõ ante:
Quid hoc eſt præſumptio, o monachi; neque enim
quia Prælatis monachi; ideo non monachi; nempe

monachum facit profeſſio, Prælatum neceſſitas; nec
autem non præjudicat, neceſſitas profeſſioni accedat;
non ſuccedat prælatio monachatus.

(r) *Habuum monachalem* ¶ Quem geſtare Epi-
ſcopus religioſus tenetur ſub pœna peccati lætha-
lis, ut ex cæremoniã Clementis VIII. probant
plures congeſti à Barboſa de poteſt. Epiſc. p. 1.
tit. 1. cap. 14. Solã in Epiſc. Relig. num. 39.
quod & ante Innocentiũ III. obtinuerat, ut
reſerunt Sulpitius Severus de vita Martini: Jam
verõ ſumpto Epiſcopatu, qualem ſe, quantumque
preſtiterit, non eſt noſtra facultas evolvere. Idem
enim conſtantiffime perfeverabat, qui prius fuerat.
Eadem in corde ejus humilitas, eadem in viſita-
ejuſ vilitas erat: aique ita plenus auctoritatis, &
gratia implebat Epiſcopi dignitatem; ut non tamen
propoſitum monachi, virtutemque deſereret. Fer-
randus in vita ſancti Fulgentii, cap. 18. Nec ita fa-
ctus eſt Epiſcopus, ut eſſe deſideret monachus: ſed
acceptã Pontificis dignitatẽ, profeſſionẽ præterita
ſervavit integritatem; ſervata verõ profeſſionis in-
tegritas, plus ornavit Pontificis dignitatẽ. Petrus
Abailardus S. Bernardi cõcontaneus; & æmulus,
ſerm. de S. Joanne Baptiſta: Cum venerit, inquit)
ut quiſpiã ex Monachus ad Epiſcopatum aſſuma-
tur, nequaquam ita, qui Epiſcopus factus eſt, &
habuum religionis mutat. Huc illud ſpectat Sido-
nii ad Fauſtum Regienſem Epiſcopum ex Abba-
te Litinenſi lib. 3. epiſt. 9. Nihil ab Abbate muta-
tus per ſacerdotem; quippe cum nova dignitatis
obtentu rigorem veteris diſciplinã non relaxaverit.
Id ipſum piè laudat in B. Eulebio Vercellenſi D.
Ambroſius epiſt. 82. Hinc capit. Caroli Magni
lib. 1. cap. 27. Monachus ſi ad clericatum prove-
hatur, propoſitum monachi a profeſſionis non amittat.
Vide Petrum Cluniac. lib. 5. epiſt. 27. Qui
mos etiam nunc in Eccleſiã perdurat, & præ-
batur in Concilio Aquisgran. ſub Carolo;
cap. 27.

(s) *Pallii diſſibulatis.* ¶ Omniſis variis pallii
acceptioibus, quas congerunt Pamelus, Zerda,
& Ambianus ad Tertull. de pallio, Vicecomes vo-
lum. 4. lib. 4. de ritibus Miſſæ, ex cap. 1. & nos in
cap. 1. de auctor. & uſu pal. pallium accipitur pro
velte vulgari, tam apud Hebræos, & Gentiles,
quam Catholicos uſitata: De pallio Judaico ex-
preſſum extat Scripturã monumentum; Nu-
mer. 15. verſ. 38. Loquere, ait Dominus, ad filios
Iſraël, & dices ad eos, ut faciant ſibi ſimbrãs per
angulos palliorum, ponentes in his vittas hyacin-
thinas, quas cum videint, recorderentur manda-
torum Domini. Geſtaſſe Chriſtum ejuſmodi pal-
lium cum ſimbris, patet ex hoc Sancti Lucæ
teſtimonio: Mulier accceſſit retrõ, & tetigit ſim-
bram veſtimenti ejus; & conſeſſit ſibi ſcruſi fluxu ejus
ſanguinis; & cap. 8. verſ. 44. à Samaritana cognitum
fuiffe Dominum ex habitu, videlicet ſimbris illis
ex pallii inferiori ora dependentibus. D. Chry-
ſoſtomus homil. 30. in Joann. Epiphanius hæreſ. 15.
De pallio vulgari; quod primũ Græcorum
geſtamen erat; agit Tertull. integrõ libro de pallio;
& de pallio Chriſtianorum plura congeſſit Ba-
ronius anno 57. Hoc pallium vulgare jubent Pa-
tres Concil. Lateran. in præſenti ut non deſe-
tant clerici diſſibulatum ex nimio ornatu; &
luxu, juxta morem laicõrum; ſed cum hõneſta-
te & moeſtia poſt collum; vel ante pectus hinc
inde connexum deſerant; ne veſtes eõrum in-
teriores, eademque ſtrictiores in publico ho-
miquam pateant conſpectui. Circa pallii ulum
accipe

141

150

accipe lector ex factis canonibus clericis nonnullas praescriptas leges Synodi Sueffioensis ante annos 900. celebratae, can. 3. est: Ne clerici habitum laicorum portent, id est, sagis, aut brevibus pallis non utantur. Parisiensis sub Odone: Cappas laticas, & vestes inordinatas non deferant; sine congruo amictu non procedant, scilicet cappa, vel pallio; cap. 8. artic. 13. Eboracensi, sub Caelestino III. decret. 6. Statuimus, ut clerici, qui ab Episcopo coronam susceperunt, habeant & tonsuram, &c. non in capiti manicas incedant, sed in vestibus suo ordini congruis, ut sicut ceteris dignitate praeminent, sic plenius & formam, & exemplum exhibeant honestatis. Londinensis sub Gregorio IX. Formiter statuimus praecipiendo, &c. ut in mensura decenti vestes habeant, gerentes in omnibus habitum honestatis. Ravennat. 3. rubric. 10. Statuimus, & mandamus pro honestate habitus clericalis, ut vestimenta sint eorum talaria, &c. Ravennatensis 4. sub Joanne XXI. cap. 6. Tabardos (genus pallii est) seu cappas deferant suo ordini congruentem. Toletani Concilii eodem fere tempore habiti, cap. 2. Statuimus, quod nullus clericus super tunicate, vel tabardum ut longum deferat, quod est ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur, cum hoc non honestas, sed superfluitas, & incontinentia censetur. Clericus vero, qui contrafecerit, super tunicate ipsum, seu tabardum ipso facto amittat. Caveant clerici ne ferant mantellos, seu oblamydes cum cordis, &c. nimis breves. Concilii Palentini anno 1388. rubric. 3. Vestem superiorem non virgatam (seu variegatam) aut tibi partiam. Martini V. in Concilio Constantiensis, sess. 43. Decretum promulgatum est, quo clericus excoeratur, qui spretus in vestibus forma ecclesiastica honestatis, delectantur esse deformes, dum cupiunt laicis conformari, tam in formis, quam coloribus vestium. Concilii Basileensis mandatum est ad clericos: Ut quilibet incedant pudici oculis, cum modestia & gravitate; vestimenta utantur, prout sacri Canonis statuerunt; abstinere a coloribus splendidis, &c. Vestimenta deferant talaria. Leo X. in Bulla reformationis Curiae, in Concilio Laterano, promulgata: Vestes, inquit, colorum gestent, qui clericis a jure non prohibentur, usque ad talos saltem demissas, &c. Sevonefle Concilium anno 1528. habitum, ut. 24. Vestes eorum sint talares, non fronsiatae, aut partitae, nec nimis amplitudine superfluae, nec plus a quo constructae, in quibus clericali honestas, & modestia, non festus, & iactantia, vel elationis vitium deprehendatur. Sacrosanctum Concilium Tridentinum sess. 14. Gravi correctio ne perstringit clericos, qui vestes publice laicales deferre non verentur, pedes in diversi ponentes, unum in dextris, alterum in carnalibus; hosque poenis canonicis praecipit coeerceri, juxta latam a Clemente V. in Concilio Viennensi sanctionem, qua incipit, Quoniam innovando, Concil. Mediolan. 1. tit. de clericorum habitu, art. 14. Toga, aut quod mantelleum vocant, aut aequetur cum tunica longitudine, aut nemini permutatur, &c. Interior ejusdem generis ad talos demittatur. Et artic. 16. Pallium, quod ferratolum appellant, non ferant, nisi per pluvias, &c. Neque eos sine talari toga, aut tunica utantur. Concil. Narbon. coactum anno 1551. Decenti, inquit, indumento, nempe talari veste incedant ornati, nisi forte urgentia negotia curaturi, gradum accelerent; tunc enim saltem ad genua demissam aquam esse eos deferre: praeterea quae in ru-

gas contrahenda non sit, neque serico, neque bombycino limbo, vel assuto, &c. Concilium Rhemense anno 1583. habitum, sub syntagmate de Clericis in genere, sect. 3. Praeterea, ait, veste ecclesiastica, eaque talari, ac decenti utantur omnes clerici, nec sine illa pallium, &c. Aqueense actum anno 1585. ubi de vita & honeste Cleric. Vestem exteriorem quidem talarem (id est, pallium oblongum) interiorem autem (scilicet tunicam) saltem usque ad tibia medium: quae talares in civitate utraque esse debeat; in itinere vero breviorum permittimus, sed ne omnino supra genua vetamus.

COMMENTARIUM.

EX hac Concilii Laterani constitutione sequens 16. Communiter deducitur assertio: Clerici a Concilio vestibus fluxis & pomposis, habitu inhonesto & inordinato, & imo ornati debent se abstinere. Probat eam textus in cap. clericus 8. 41. dist. cap. clericus 22. 23. dist. cap. parsimoniam 5. 41. dist. cap. quicumque 6. 23. 9. 8. cap. 1. & sequenti 21. 9. 4. cap. non liceat 32. dist. Clement. 2. de vita & honeste Cleric. Concilium Matiticon. 1. can. 15. Synodus 6. can. 27. ibi: Nullus eorum, qui in clerici catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, nec in civitate degens, neque iter aggrediens, sed utatur vestibus, quae huic, qui in clerum relati sunt, attributa fuerit; si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur. Synodus 7. can. 16. ibi: Omnia iactantia & ornatus corporis est a sacerdotis ordine & statuali tenent. Episcopos ergo, vel clericos, qui se splendidis, & insignibus vestibus exornant, se corrigere oportet; sui autem permancant, supplicio traditi. Eugenius III. in Concilio Rhemenfi can. 2. Praecipimus, ut tam Episcopi, quam clerici, neque superfluitate, seu inhonestae varietate colorum, aut scissura vestium, ne in tonsura, intuentium, quorum forma, & exemplum esse debent, offendant aspectum; sed potius in suis actibus errata condemnent, & amorem innocentiae conversatione demonstrent, sicut dignitas exigit ordinis clericali: quod si moniti ab Episcopis suis infra quadraginta dies non obtine peraverint, ecclesiasticis beneficiis eorundem Pontificum auctoritate priventur, &c. Nannet. can. 1. Nullus clericorum vestimenta purpurea manat, quae ad iactantiam pertinent mundaniam; non ad religiosam dignitatem: ut sicut est devotio in mente, ita ostendatur in corpore. Matiticon. can. 5. Nullus clericus sagum, aut vestimenta, aut calcamenta secularia, nisi quod religionem deceat, induere presumat; quod si clericus, aut cum indecenti veste, aut cum armis inventus fuerit, a seniore ut coeercatur, ut triginta dierum inclusione acutus, aqua tantum, & modico pane diebus singulis sustentetur. Metense can. 3. Nemo clericorum arma portet, vel indumenta laicalia induat, id est, cotros, vel mantellos sine cappa non portet, & laici cappas non portent. Concilium Magunt. celebratum anno 1549. can. 74. ibi: Intendant Praelatos, ne hi quibus praest. torques aureos publice in Ecclesia, aut vestes varii coloris, veluti virgatas, & simbratas, aut discissas deferant, sed longis atque talaribus utantur. Triburienfe can. 27. Bracharenfe i. can. 11. D. Basilius homil. 24. (quae est de legendis libris Gentilium) Comarum, aut vestium extra necessitatem curam gerere, aut infelicium est, ut ait Diogenes, vel injustorum. Et D. Hieronymus epist. 2. ad Nepotianum, cap. 11. Vestes pulchrae

equè devota ac candida; ornatus, aut sordes pari modo fugienda sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redoleat, illustrat Barbosa lib. 1. jur. eccles. cap. 40. num. 28. & sequent. Petrus Gregorius lib. 4. parit. juris canonici, tit. 8. cap. 2. integrè sebalis, Petrus Bollo in sua economia can. 1. clas. cap. 4. §. 4. Gonzales ad regul. 8. Cancell. glof. 15. num. 56. Cenedo de disciplin. cleric. §. 16. à num. 12. Serlogus in cantica tom. 3. vestig. 32. pag. 288. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 46. num. 4. Acuña & Bellamera in dicto cap. non licet 32. 13. disp. Chopinus lib. 13. de sacra polit. tom. 2. num. 4. Pancirola lib. 1. thesaur. var. cap. 21. Covar. pract. 99. cap. 31. num. 7. Vivat. de veteri mon. lib. 2. cap. 11. §. 3. num. 39. Garcia in summa tract. 1. diffinit. 2. dub. 1. penult. 1. Saulay p. 2. Panopli. cleric. lib. 1. peritum. Barbosa de potest. Episc. alleg. 96. Landmeter. lib. 1. de veteri cleric. p. 1. cap. 19. §. 21. P. Henao de sacris. Missæ tom. 2. disp. 27. sect. 4. num. 26. Petrus Barrientos in cap. prohibito, num. 17. 23. disp. Fabrotus, Boëtius Epon, & Cajacius in presenti. Buleus. de statibus hominum, verbo Clericorum, Acuña in princ. 41. disp. Savarus ad Sidon. lib. 4. epist. 24. verbo Habitus, Scortia lib. 2. de sacris. Missæ, cap. 8. Ronf. sel. lib. 8. hist. Pontif. jurisd. cap. final. Florens & Altessera hic.

Sed hæc assertio difficilis redditur sequenti consideratione; nam convenit clericorum honestati, ut dignitatem ordinis sui tueantur, quæ quodammodo veste augetur. Quintilianus lib. 8. in primis. Cultus concessus, atque magnificus addit hominibus, ut arce versus restatum est, auctoritatem. Unde Tertullianus lib. de pallio, iudices, custodesque dignitatis habitus vocat; & Plinius 2. ait: Licet rectè non augeretur dignitas, ornatur tamen, & instruitur. Itaque narrat Sulpitius Severus de vita Sancti Martini, ex Episcopis ad deligendum Antistitem evocatis quosdam in Martinum non consensisse, dicentes scilicet, contempibilem esse personam, indignum esse Episcopatu hominem victu despicabilem, veste sordidum, crine deformem. Adem scribit Paulinus 2. de vita sancti Martini. Quod licet ad vestis monasticæ, & capillorum sorditum ex incuria contrahi solitam pertineat, non nihil tamen juvat ad cultum commendandum. Accedit, nam petritum proverbium est, ex Græcis corrivatum fontibus: Habitus non facit monachum, & Plutarchus ait. Philosophum non facit prolixior barba, nec vestis petrita. Eleganter D. Hieronymus in epist. ad Oceanum, relatus in Concilio Aquisgran. can. 58. ibi: Non vestis tenera clericum facit, aut sacerdotem, sed casta mentis intentio. Igitur si bonus est clericus, parum interest sordidas, an splendidas deferat vestes. Facit exemplum Divi Basilii, quem teste Amphilocho in ejus vita, propter vestium in ade facta splendorem, comitantiumque turbam, vel stipantium carevam, piissimus atque sanctissimus alioquin eremi cultor Ephrem vix persuadere sibi poterat. initio, cum hominem sic incendem videret, sanctitatis esse tantæ, quantæ perhibebatur, donec accedentibus miraculis, linguam legentis Basilii (cujus visendi, salutandique causâ venerat è valde longinquo) relucemem vidisset instar ignis, præ fervore nimium spiritus, ac admirabili mentis in Deum erectione; semetipsumque quantumlibet ignotum alioquin, à Basilio per proprii nominis expressio- nem accessit, & ad chorum invitari experire-

tur: erat enim in angulo templi ultimo. Quibus visis Ephrem vir ipse sanctissimus obstupuit, atque Basilium vere sanctum esse apud interpretem, eundemque socium suum, prolixè protestatus est; impetrato simul, & quidem extempore per miraculum planè stupendum idiomatis Græci (cujus ad illud usque tempus fuerat profus ignarus, ut ratione Syrus) intellectu plenissimo: locum facientibus hiis duobus viris Apostolicis dicto huic Evangelico: *Linguis loquentur novæ. Marci cap. ult.*

Quæ dubitandi ratione non obstante veta est præiens decisio, in qua variæ vestes, quæ laicis permittuntur, in clericis improbantur, ut status, & dignitatis discrimen dignoscatur; id quippe inter plures gentes frequentissimum reperio. Evolve in hoc, si lubet, Romanorum annalia, ubi id fuisse maxima olim curâ, inviolabilique lege cautum habebis, ut omnes pro personæ, & officii dignitate, statuque, quem gerunt, modò hac, modò illa inducerentur veste; sic prætextam togam quisque honoratus, & nobilis habebat, quam pueri patricii aliquando purpuream inducunt; libertinis autem & peregrinis eâ veste uti nequaquam licuit: erat enim purpura pro majestate, maximeque Patritium ordinem à plebe dividebat. Ex quo fluxisse videtur, ut facile colligere poterit criticus in l. 2. C. de vest. holob. lib. 11. ibi: *Nisi hi tantummodo, quibus hoc propriè imperiale ministerium concessum est, ut plebeji purpura indui non poterint, sed penula uterentur, veste in modum civili, eo quod esset frigidioribus apta.* Sic Horatius epist. 12. ibi.

*Incolami Rhodos, Myzlene pulchra facis,
quod
Penula sossitio campestre nivalibus aëris
Per brumam Tyberis foxuli mense canimus.*

Penulâ verò Imperatores tui non decebat: hinc etiam prætextam togam Adiles, Quæstores, & qui Magistratum gerebant, & honores, veluti honoris ornamentum inigne induete soliti erant. Ita Tullius in oratione post reditum: *Ille, inquit, unguentis eblium cum toga prætexta, quam omnes Prætores, Adilesque tum abjecerant, terris squalorem vestrum, & luctum gravissima civitatis.* Inter Patricios autem, & Senatores tunica latiore purpura efficiebat discrimen, quæ laticlavus ideo appellabatur, quod in ea aureus clavus affigeretur, ut Patritium ordinem à Senatoribus decerneret. Sic Martial. epigr. 17. in Gelliam lib. 5.

*Dum te posse negas, nisi lato Gellia clavo
Nubere: nupsit te, Gellia, cistifero.*

Manstique diu constitutum Romæ, ut servi ingenuorum veste non uterentur, ut nec annulo aureo liberti usque ad decisionem. Authent. ut liberti de cetero aureo non indigeant annulo. Hinc nec colobias, nec calceos habebant, quæ liberis permittentur. Apud Medos autem, Persas, Armenos, ac Lydios Reges, in signum majestatis purpurea quadrangulati veste amiciebantur; sic apud Historiographos invenio, Quintum Curtium lib. 3. Strabonem lib. 15. Herodotum lib. 7. Ergo si tot gentium moribus vestis ad differentiam personæ, & dignitatis diversa est, & aliter Principes, aliter Patricii, aliter Plebeji, ut latius illustant Pancirola lib. 1. var. cap. 21. Petrus Gregorius, & Chopinus supra relati; ita etiam

18.
De ditiis
habitus.

eniam clerici diversis vestibus ac laici uti debent.

19. Traditur ratio accedendi.

Cum ergo laicalium vestium lux, & cultus superbus utque adeo insanos jam inde conpurcavisset clericos, ut nec fulgidioribus, nec floridis amictibus parcerent, utpote undulatis, paritatis, variegatis, purpureis, viridioribus, segmentatis, & holofeicis (de quibus & specialiter agere supercedeo) immo in dies insaniores fastus pompas advenirent, quorum insaniam & abulum plures sancti Patres detestavere, & pra aulis D. Hieronymus ad Eustochium de custodia virginum, his verbis: Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura est in vestibus, si bene eleant, si pes in xra pelle non polleat. crines calamsit vestigio vorantur, digiti auribus radiant. & ne planas humidor via spargat, vix imprimunt vestigia summa: tales cum videris, sponso magis exstimato, quam clericos. Et D. Bernardus lib. 3. de consideratione, ad Eugenium: Quid sibi vult (inquit) quod clericus aliud esse, aliud videri voluit? id quidem insolitum, minusque sincerum, neque habitum militis, quasi clericos, alii neutrum exhibent: nam nec ut milites pugnant, nec ut clericus evangelizant. Cuius ordinis sunt, cum utriusque esse cupiunt? utrumque deserunt, utrumque confundunt. Quisquisque, inquit D. Paulus 1. ad Corinth. cap. 15. in suo ordine resurget, isti in quo? An qui sine ordine peccaverunt, non sine ordine peribunt? Plures Ecclesiae leges, & sanctorum Patrum testimonia contra abulata vestium splendida in clericis congestit Saulay in Panopli. cleric. lib. 1. per totum. Recte ergo & juxta antiquam Ecclesiae disciplinam Patres in presenti omnem luxum, & superbum ornatum in clericis improbarunt, & damnarunt.

10. Dissolvitur habitandi ratio.

Nec obstant auctoritates supra adductae; nam illae accipiendae sunt, ut in vultu sit aliquis citra reprehensionem nitore, & ut Clerici non sint superfluo ornatu, neque communem habitum transgrediantur, id est, cultus in clericis intra mediocritatem commendatur. Concilium Trident. sess. 22. cap. 1. de sess. 24. de reform. cap. 12. Hoc etiam Julianus Apostata à suis observari praecepit in synagoga supra citato, his verbis: Illud vero decere sacerdotes arbitror, ne quando intra templi septa sacra operantur, ornatissimam vestem habeant; extra templum communi, neque sumptuosa munus utantur; non enim rationi convenit, ut illis, quae ad honorem Deorum vobis concessa sunt, ad tuam ambitionem, & gloriam abutamur. Quamobrem ab exquisitorum in foro veste, tum fistu, arrogantique prorsus abstinendum. Quod & diligenter Romani observarunt. Scribit enim Livius lib. 9. cap. 44. Posthumiam virginem Vestalem de incestu causam dixisse ob suspicionem propter cultum amentiore, quam virginem deceret. Et lib. 8. Muniam Vestalem suspectam, primo propter mundiciorem iusto cultum insulam, vivam sub terra defossam. Nec obstat augmentum difficultatis; nam sacri canones non solum praescribunt clericis abstinentiam à vitis, & praecipunt honestatem, modestiam, & ceteras virtutes sectari, verum ut habitu tales esse se demonstrent, ut dicitur in dicto cap. clericus, 41. dist. Clericus professionem suam, & habitum, & incestu probet, & nec in vestibus, nec in intemantis decorem querat. Operat enim Ecclesia in specialem professionis suae notam, & altoris ministerii, ad quod initiati

sunt, habitum & tonsuram praeserant. Nec exemplum D. Basilii contrarium suadet; nam licet Sanctus splendidis vestibus factis intra Ecclesiam uteretur, tamen extra templum unice tantum tunicam contentus erat, ut Ecclesia in eius elogio, die 25. Junii testatur: immo & oratum vestium extra templum maxime improbatum, modestiam in eis sapius commendando, ut patet ex ipsius regula cap. 22. ibi: Si in custodiendum est nobis, ut omnium infimi sumus; & quod in genere indumentorum infimum est, sed summo pere nobis est amplectendum: ut enim gloria capidi gloriam, & inanitatem ex vestrum cibus, & splendore accipiantur; sic videlicet humilitas, & pia vita studiosi ex vestimentis quoque simplicitate debent venerari humilitatem, & eam consecrari.

Sed praesenti assertioni obstat difficilis textus in can. 29. Concil. Brachar. 1. celebrati sub Joanne Xiii illis verbis: Item placuit, ut lectores in Ecclesia ordinati in habitu seculari non psallant, neque gradus gentili ritu dimittant. Quae verba ad veteris lupi tradita expendo. In eo canone prohibentur lectores in Ecclesia psallere in habitu, & veste secularibus. Ergo fors extra Ecclesiam licet illis cum habitu incedere seculari. Nec argumentum hoc, utpote à contratio sensu deductum, minus roboris habet, quia animadvertendum est, praedictum canonem prohibitionem praefere, & correctionem. Prohibitionis autem lex non extenditur ultra casus illos, ad quos correctio & prohibitio spectat: nam cum prohibita non inveniuntur per legem, permitta censentur, cap. omnia 4. & ibi Glossa 3. d. cap. verbo Non inveniuntur, detransiat, Episc. cap. nuper 29. cap. cum illorum 32. de sent. excom. cum vulgatis. Audiamus ergo iam verba Concilii Bracharensis, ut in eorum animadvertionem facilius perveniamus: Item placuit (ajunt Patres) ut lectores in Ecclesia ordinati in habitu seculari non psallant, neque gradus gentili ritu dimittant. Ergo non recte in praesenti generaliter prohibetur clericis vestes seculares deferre. Pro cuius canonis solutione, omittis quae pro explicatione illius verbi gradus, conghes in can. 87. Concil. Ill. ber. sciendum est, lectoris nomen latissime patere; & licet sub hac voce Subdiaconi veniant, ut constat ex eodem Concilio Bracharensi can. 20. in actis tamen ecclesiasticis lectorum nomine frequenter comprehendi, eosque venire, qui tonsuram tantum, aut aliquo minorum ordine erant initiati; ut constat ex epistola 92. Leonis Papae ad Rusticum Episcopum Narbonensem; ibi: Qui cum essent iusti, sicut lectores, uxores ducere poterant. In eundem sensum est Concilium Carthaginense 3. can. 15. relatum in cap. lectores 8. 32. dist. & apertissimum Martyrologii Romani testimonium die 13. mensis Julii, ubi habetur: Quod in Africa sanctorum Confessorum Eugenii Carthaginensis Episcopi, fide, ac virtutibus gloriosi, & universi cleri eiusdem Ecclesiae, qui fere quingenti, vel eo amplius in persecutione sub Henrico Rege Arriano cede, in eademque inactanti (inter quos plurimi lectores in sacula) gaudentes in Domino prope exilio eadem die cruciati fuerunt. Lectores infantulos expulso exilio fuisse ait Martyrologium: Ergo lectoris munus aliquem majorem ordinem non exigebat, sed quod ad canendos ecclesiasticos modulos essent instructi pueri; vetus enim mos fuit, ut doceret Baroniis

21. Exponitur can. 29. Concil. Brachar.

22. Martini

ex Victore Uicensi in notis ad prædictam Martyrologii locum, littera H. & in præfens urget usus, ut pueri vocis elegantia ad canendas res Ecclesiasticas musicis modulis imbuerentur, ut expressè ex dicto testimonio constat, & ex Venantio Fortunato lib. 2. ad Clerum Parisiacum.

Hinc puer assiduè attemperat organa canentis,
Inde sensu largam ructat ab ore tubam.
Disparibus iropulis fistula dulces sonat.

Expressius in prædictam expositionem infantum lectorum, idem Venantius in fine:

Pontificis monitis clerus, plebs psallit, & infans.

Cui expositioni bellissimè accedit, ut extra aleam, sub voce *lectores*, intelligamus comprehendi cantores, seu psalmistas pueros, quos infantulos Martyrologium Romanum appellat. Quibus animadvertis perspicuè elucidatur difficultas supra adducta, si lectores in eo textu accipiamus pro cantoribus, non autem pro clericis gradu sacro decoratis, lectores enim licet veste propria in Ecclesia psallere debeant, extra eam tamen habitu seculari incedere non prohibentur, ut hodie faciunt pueri, qui in Ecclesiis Cathedralibus psallunt; nec solutioni huic adversantur verba illa, *lectores ordinati*, tanquam si illis comprehendantur non inferioris gradus, sed superioris ordinis clerici, utpote Subdiaconi; quia etsi tantum tonsurentur ordinati in majori gradu, tamen etiam inferiores ordinati vocari possunt, quia ordinem constituunt, seu gradum in Ecclesiastica hierarchia, ut in cap. *cleros* 21. dist. cap. *per lectu* 25. dist. cap. *cum contingat* 11. de arato. & qualis. Huiusmodi lectores, ut ord. nati nominantur à Cætare q. 3. *procurator*, de Eccles. hierarch. num. 7. Quapropter etsi lectoribus in hoc sensu non prohibeatur laicalium usus vestium extra Ecclesiam in dicto can. 29. *Concil. Brachar.* non ex eo dicendum est idem de clericis majori in gradu constitutis, qui non solum intra Ecclesiam, verum nec extra laicali veste incedere debent.

Deinde advertatur textus in cap. *si quis viro-* rum 15. 30. dist. ubi à Patribus Concilii Gangrensis celebrati circa annum 324. anathema decernitur adversus illos, qui putaverint proposito sancto, seu continentia convenire uti pallio potius, quam alio vestimenti genere, & reprehendendos esse, qui byrthis, aliâve communi uterentur veste. Audiamus nunc Concilii contextum: *Si quis virorum putaverit sancto proposito (id est, continentia) convenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus, & reprehendat, vel iudicet alios, qui cum reverentia byrthi utuntur, & alia veste communi, que in usu est, anathema sit.* Ex quibus canonis verbis manifestè deducitur, non debere esse discretos habitus, immò reprehendendos eos esse, qui habitus differentia profiteri crediderint continentiam. Ergo clericos non dedecet vestibus uti communibus, seu laicalibus, qui passim scilicet & vulgò in usu sunt. Probatur consequentia, quia sanctum propositum, de quo in dicto canone Concilii Gangrensis, seu continentia professio, propriè clericos respicit. Probat mihi Concilium 7. Carthag. can. 11. *relatum in cap. lectores* 8. 32. *distinct.* ubi: *Aut continentiam profiteri.* Et Leo Pontifex *epist.* 92. ad Rusticum

Narbonensem, ibi: *Legem continentia eandem esse ministris altaris cum cæteris.* Patrum, Conciliorumque decretis etiam probatur, quæ de colatu clericorum loquuntur, quorum numerus innumerus est. Ex hac itaque comprobata consequentia manifestè colligitur, quod discretio habitus parum, nihilve refert ad statum continentia, seu clericalem designandum, & dignoscendum; immò reprehendendos esse, qui habitu, vestiumque cultu contineri continentiam affirmaverint clericalem, adversus quos anathema in prædicto canone fertur. Angetur difficultas ipsius canonis ex eo, quia non tantum clerici, verò & universi christiani tempore ipsius Concilii, ubi primò religioni, fideique christianæ nomen dabant, exuere consueverant togam, & pallium induere, unde in christianos profuxit, de toga ad pallium; cui discretio celebre nomen dedit liber, quæm de pallio Tertullianus scripsit, ut notantur ibi Pamelus, Rigalcius, & Ambianus, & tamen licet hoc certum sit, in dicto canone non condemnatur habitus indiscretio in clericis, quamvis pretiosioribus utantur vestibus, ut erant byrthi. Byrthus enim juxta Zonaram, & Balsamonem ibi, erat vestis terica: quibus favet Justinianus in tit. C. de vestibus holobervi, lib. 11. Igitur non rectè in præfenti textu vestes pretiosiores clericis prohibentur. Pro cuius canonis expositione primò præhbandum est, byrthos vulgò accipi non solum pro tegumento capitis, l. 1. C. Theodos. de habitu quo uti oporteat, ut probat Meursius, & Calvinus verbo *Byrthus*; verum etiam pro veste communi clericis, & laicis, cuius mentio fit à Cassiano lib. 1. instit. cap. 7. D. Clemente Alexand. lib. 2. pedagog. cap. 4. ubi: *Chlamys, que dicitur ephestu, aut byrthus, quia corpus complectitur.* Cælio Rhodigino lib. 16. antiq. lect. cap. 10. ubi: *Byrthum Romanam fuisse vestem Græci scribunt.* Diacono lib. 4. histor. Longobard. cap. 6. ibi: *Longobardi super equos equitantes tributos byrthos mittebant.* Materiam laneam fuisse, formam autem in laicis vestem oblongam, in clericis verò fuisse parvam, quam hodie mucetam dicimus, & deferunt Canonici Regulares, latè probant Gazzus in notis ad Cassian. ubi proximo, Pennotus lib. 1. hist. canon. regul. cap. 22. per totum. Lantdmeter. de veteri cleric. cap. 12. cum seqq. & vestem non preciosam fuisse, constat ex l. 2. C. Theodos. de vestibus holobervi, ubi: *Servos sancti omnium (quorum tamen Dominos sollicitudine constat nullius non teneri) aut byrthi uti permittimus, aut cucullis.* Ex Ausonio & Juvenali probat Pennotus dict. cap. 22. Sciendum etiam est Hæreticos Eustathianos, monachos palliatis fuisse, qui usque ad Eustathio factore, suo monachismo favebant, ut cæteros Christianos odio haberent; spernerentque prætextu quodam inordinato sanctitatis, reliquos monachos byrthia, vestibusque vilioribus utentes damnantes; in quorum insanam sectam Synodus Gangrensis anathema dixit, quod irriderent monachos alios byrthi, aut veste breviori, quam pallio, utentes refert Baronius anno 197. num. 8. & anno 261. num. 41. Quibus observatis facile constat, in prædicto canone non agi de clericis vestes pretiosiores deferentibus, sed potius de monachis viliori veste utentibus; neque in eo textu damnari habitus discretionem, sed tantum errorem eorum, qui existimabant, sanctitati

sanctitati & continentia tantum convenire pal-
 lium deferri in contemptum aliorum, qui veste
 viliori utebantur: docuit Gazzus ad Cajanum
 dist. lib. 1. cap. 6.

CAPVT VLTIMVM.

Ambian. (a) Episcopo.

EX litteris nobilis viri Pontini, & (b) Monstrolien. Comitis intelleximus, quod
 quidam solo nomine clerici terræ suæ, (c) uxorati, (d) usurarii, (e) & tabernarii,
 ecclesiasticis, quibus carere debent beneficiis, non contenti, potius illicitis sæcula-
 ribus (f) negotiationibus, & curis domesticis, quam officiis, & obsequiis Ecclesia-
 rum intendunt: & gaudere volentes privilegio clericali, nolunt statutis (g) patriæ,
 quibus, quotiens expedit, sicut laici se tuerentur (h), etiam in negotiationum suarum
 quæstibus subjacere. Unde quia magnum ex hoc scandalum inter laicos genera-
 tur, nobis humiliter supplicavit, ut vel compelli hujusmodi clericos ad servendum
 Ecclesiis, illicitis sæcularibus negotiationibus postpositis, mandarem, vel patere-
 mur eos quoad facultates eorum statutis, & consuetudinibus patriæ subjacere. Cum
 ergo supradicta in clericalis ordinis vituperium redundare noscantur, & clericorum
 vita generare non debeat scandalum laicis, sed præstare honestatis exemplum, f. r.
 mandamus, quatenus si est ita, cum loci diocesanus existas, clericos tales si tertio
 (i) moniti à te Ecclesiis servire contempserint, hujusmodi negotiationibus præter-
 missis, cum (k) facto hujusmodi privilegium abjiciant clericale, quominus de suis
 facultatibus, dum his se implicant, statutis, & consuetudinibus patriæ subjaceant
 non defendas.

NOTÆ.

(a) **Ambian.**] Geraldo, vel Gerardo, seu E-
 verardo instauratori majoris Ecclesiæ
 Ambianensis, ut ex Claudio Roberto refert Ciro-
 nius in præsentis. De Ambianensi Diocesi jam
 nonnulla notavi in cap. 37. de rescriptis. Ejus et-
 iam mentio fit in cap. Janæ, de regular. cap. porro,
 de privileg.

1. (b) **Pontini, & Monstrolien.**] Ita legendum
 esse, & non ut habetur in sexta collectione, jam
 notavit Fabrotus, & Cujacius hic. Nobilis co-
 mitatus Pontieu, & Monstrel, ita appellatus
 à multitudine Pontium super lacus, & paludes,
 est in Gallia, pro quo sæpe sapius decretatum
 inter Francos & Anglos, refert Cironius in præ-
 sentis.

(c) **Uxorati.**] Hæc vox omissa est in sexta col-
 lectione; extat tamen in quinta edita à Cironio,
 ex qua transcripsi textum hunc. De clericis au-
 tem uxoratis agemus infra in tit. 3.

(d) **Usurarii.**] De quibus, & eorum pœnis a-
 gemus in cap. 2. de usuris.

2. (e) **Tabernarii.**] Non tabernas ingredientes, de
 quibus egi in cap. antecedenti, & in cap. à cra-
 pula; sed tabernas habentes ad vinum venden-
 dum, quod clericis prohibitum est, cap. nulli
 dist. 44. d. Clement. 1. hoc tit. ubi repetentes, &
 congesti à Barbofa lare disputant, an clerici
 per alios possint in taberna negotiationem exer-
 cere.

3. (f) **Negotiationibus.**] De quo conqueritur
 Sulpitius Severus sacra hist. lib. 1. his verbis: Et
 enim præcepti hujus non solum immemores, sed et-
 iam ignari mihi videntur, tanta hoc tempore animos
 eorum habende cupido, veluti tabes inest. Inhiant
 possessionibus, prædia excolunt, auro incubant,
 emunt, vendunt, quæstui per omnia student. An
 quia negotiantium vita nihil aliud est, quam

fraus, atque perjurium? ut ait Salvianus 3. & 4.
 de gubernas. Den. Author Imperfecti Operis in
 Matthæum, sive ut nupero editori placet, Ioan-
 nes Hierosolymitanus cap. 21. in Matthæum.
 Qui emit, & vendit, sine mendacio, & perjurio
 esse non potest; necesse est enim, ut è negotiatoribus
 hic juret, quia non tantum valet res, quantum
 comparat eam; & ille juret, quia plus valet res,
 quam vendit. Sed & mercium venditio aliena
 est à clericis, qui Deo magis operari debent,
 quam mammonæ servire. D. Ambrosius 1. de
 offic. cap. 35. Non te implices negotiis sæcularibus,
 quoniam Deo militas; etenim si is, qui Imperatori
 militat, à susceptione litium, actum negotiorum foren-
 sium, venatione mercium prohibetur humanis la-
 gibus, quanto magis qui fides exercet militiam, ab
 omni usu negotiationis abstinere debeat? D. Augu-
 stinus in quæstione ex utroque Testamento, q. 127.
 ibi: Negotiari aliquando licet, aliquando non li-
 cet; antequam enim Ecclesiasticum quis sit, licet
 et negotiari; factò jam non licet. Non quod distim-
 lis res sit, sed is qui facit, ut ait idem vir sanctus
 epist. 5. Elfricus in canonibus ad Volsinum Episco-
 pum, num. 30. ibi: Presbyter nec sic mercator, nec
 mercatura cupidus. Illud tamen notandum est,
 in præsentis agi de inhonestis commerciis; est
 enim quedam mercatura honestatis conscientia, l. 2.
 C. de Episc. & Cleric. ex qua si quid clerici ac-
 quiritur, id in usum pauperum, atque egen-
 tum largiri debere constituitur in eadem lege,
 nisi forte clerici victum artificio sibi querant,
 ut veteres canones præcipiunt. Luculentum
 exemplar extat apud Gregorium Turonensem
 de vita Patrum cap. 8. sic enim de sancto Nice-
 tio Episcopo Lugdunensi scribit: Defuncto au-
 tem Patre hic cum genitrice jam clericus in domo
 paterna residens, cum reliquis famulis manu pro-
 pria laborabat. Et mox: Erant quoque tricena-
 ria presbyteris honore præmissis, nequaquam se à
 labore